Informatyka 1 (ES1F1002)

Politechnika Białostocka - Wydział Elektryczny

Elektrotechnika, semestr II, studia stacjonarne I stopnia

Rok akademicki 2022/2023

Wykład nr 9 (05.12.2022)

dr inż. Jarosław Forenc

Plan wykładu nr 9

- Tablice w języku C
  - tablice wielowymiarowe
- Tablice o zmiennym rozmiarze (VLA)
- Łańcuchy znaków w języku C
  - implementacja, deklaracja, inicjalizacja
  - stała znakowa
  - wyświetlenie i wczytanie tekstu
  - plik nagłówkowy string.h
- Struktury, pola bitowe, unie
  - deklaracja struktury i zmiennej strukturalnej
  - odwołania do pól struktury
  - inicjalizacja zmiennej strukturalnej
  - złożone deklaracje struktur

Język C - tablice wielowymiarowe

- Deklaracja tablicy wielowymiarowej

```
typ nazwa[wymiar_1][wymiar_2]…[wymiar_N]
```

- Deklaracja tablicy trójwymiarowej

```
int tab[4][2][3];
```

- Inicjalizacja i odwoływanie się do elementów są analogiczne jak w przypadku macierzy

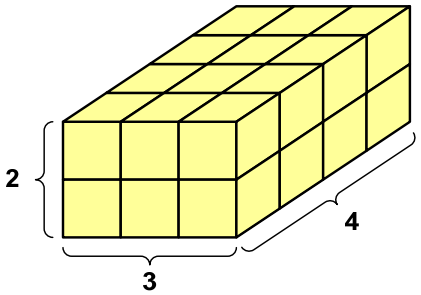

Język C - tablice wielowymiarowe

```
#include <stdio.h>

#define X 3
#define Y 2
#define Z 4

int main(void)
{
    int x, y, z;
    int tab[Z][Y][X] = {{{9,5,7},{5,9,6}},
                        {{0,1,3},{7,4,3}},
                        {{8,5,9},{1,3,5}},
                        {{6,0,1},{8,2,5}}};
```

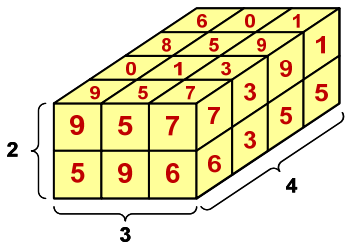

Język C - tablice wielowymiarowe

```
    for(z=0; z<Z; z++)
    {
        for(y=0; y<Y; y++)
        {
            for(x=0; x<X; x++)
                printf("%3d",tab[z][y][x]);
            printf("\n");
        }
        printf("\n");
    }

    return 0;
}
```

```
  9  5  7
  5  9  6

  0  1  3
  7  4  3

  8  5  9
  1  3  5

  6  0  1
  8  2  5
```

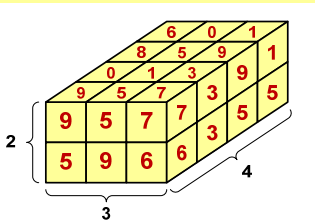

Język C - tablice o zmiennym rozmiarze (VLA)

- VLA (ang. variable length array) - tablice, których rozmiar określany jest na etapie wykonywania programu (np. jako rozmiar może wystąpić nazwa zmiennej)

```
int n;
n = 10;
int T[n];
```

```
int n;
scanf("%d",&n);
int T[n];
```

- Rozmiar tablicy, a standardy języka C:
  - do standardu C99 rozmiar tablicy musiał być stałym wyrażeniem całkowitym (stała liczbowa: 5, #define N 5, const int n = 5;)
  - w standardzie C99 wprowadzono tablice o zmiennym rozmiarze
  - w standardzie C11 tablice o zmiennym rozmiarze określane są jako opcjonalne dla implementacji

Język C - tablice VLA (Visual Studio 2008 / 2019)

```
#include <stdio.h>
#include <math.h>

int main(void)
{
    int n, i;

    printf("Rozmiar wektora: ");
    scanf("%d",&n);

    float T[n];

    for (i=0; i<n; i++)
        T[i] = sqrt((float)i);

    for (i=0; i<n; i++)
        printf("T[%d] = %f\n",i,T[i]);

    return 0;
}
```


Język C - tablice VLA (Visual Studio 2008 / 2019)

```
#include <stdio.h>
#include <math.h>

int main(void)
{
    int n, i;

    printf("Rozmiar we                ');
    scanf("%d",&n);

    float T[n];

    for (i=0; i<n; i
        T[i] = sqrt((fl

    for (i=0; i<n;
        printf("T[

    return 0;
}
```

error C2057: expected constant expression
error C2466: cannot allocate an array of constant size 0
error C2133: 'T' : unknown size

error C2057: oczekiwano stałego wyrażenia
error C2466: nie można przydzielić tablicy stałego rozmiaru 0
error C2133: "T": nieznany rozmiar

Język C - tablice VLA (Dev-C++, Code::Blocks)

```c
#include <stdio.h>
#include <math.h>

int main(void)
{
    int n, i;

    printf("Rozmiar wektora: ");
    scanf("%d",&n);

    float T[n];

    for (i=0; i<n; i++)
        T[i] = sqrt((float)i);

    for (i=0; i<n; i++)
        printf("T[%d] = %f\n",i,T[i]);

    return 0;
}
```

```
Rozmiar wektora: 8
T[0] = 0.000000
T[1] = 1.000000
T[2] = 1.414214
T[3] = 1.732051
T[4] = 2.000000
T[5] = 2.236068
T[6] = 2.449490
T[7] = 2.645751
```


Język C - tablice VLA

- Tablica VLA może być także tablicą dwu- lub wielowymiarową

```c
int n = 5, m = 6;
int T1[n][m], T2[n][m][n];
```

- Nie można modyfikować rozmiaru tablic VLA po deklaracji
- Tablice VLA nie mogą być inicjalizowane podczas deklaracji
  - błędy i ostrzeżenia w Code::Blocks

```
error: variable-sized object may not be initialized
warning: excess elements in array initializer
warning: (near initialization for 'T')
```

  - w Dev-C++ inicjalizacja jest dopuszczalna!

Język C - łańcuchy znaków

- Łańcuch znaków (ciąg znaków, napis, literał łańcuchowy, stała łańcuchowa, C-string) - ciąg złożony z zera lub większej liczby znaków zawartych między znakami cudzysłowu

```
"Pies"
```

- Implementacja - tablica, której elementami są pojedyncze znaki (typ char)

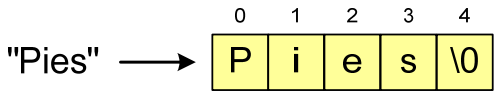

- Ostatni znak (\0, liczba zero, znak zerowy) oznacza koniec napisu

Język C - łańcuchy znaków

- W rzeczywistości w tablicy zamiast znaków przechowywane są odpowiadające im kody ASCII (czyli liczby)

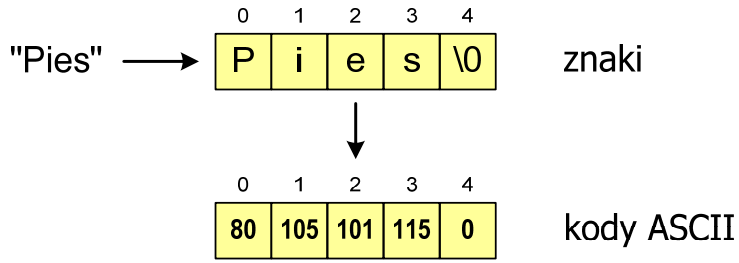

Język C - deklaracja łańcucha znaków

- Deklaracja zmiennej przechowującej łańcuch znaków

```
char nazwa_zmiennej[rozmiar];
```

Przykład:

```
chat txt[10];
```

- Tablica txt może przechowywać napisy o maksymalnej długości do 9 znaków

Język C - inicjalizacja łańcucha znaków

- Inicjalizacja łańcucha znaków

```
char txt1[10] = "Pies";
char txt2[10] = {'P','i','e','s'};
char txt3[10] = {80,105,101,115};
```

- Pozostałe elementy tablicy otrzymują wartość zero

P	i	e	s	\0	\0	\0	\0	\0	\0

```
char txt4[]   = "Pies";
char *txt5    = "Pies";
```


Język C - inicjalizacja łańcucha znaków

- Inicjalizacja możliwa jest tylko przy deklaracji

```
char txt[10];
txt = "Pies";    /* BŁĄD!!! */
```

- Przypisanie zmiennej txt wartości "Pies" wymaga zastosowania funkcji strcpy() z pliku nagłówkowego string.h

```
char txt[10];
strcpy(txt,"Pies");
```


Język C - stała znakowa

- Stałą znakową tworzy jeden znak ujęty w apostrofy

```
char zn = 'x';
```

- W rzeczywistości stała znakowa jest to liczba całkowita, której wartość odpowiada wartości kodu ASCII reprezentowanego znaku
- Zamiast powyższego kodu można napisać:

```
char zn = 120;
```

- Uwaga:
  - `'x'` - stała znakowa (jeden znak)
  - `"x"` - łańcuch znaków (dwa znaki: x oraz \0)

Język C - stała znakowa

- Niektóre znaki mogą być reprezentowane w stałych znakowych przez sekwencje specjalne, które wyglądają jak dwa znaki, ale reprezentują tylko jeden znak

`'\n'`	- nowy wiersz	`'\\'`	- \ (ang. backslash)
`'\t'`	- tabulator poziomy	`'\''`	- apostrof
`'\v'`	- tabulator pionowy	`'\"'`	- cudzysłów
`'\a'`	- alarm	`'\?'`	- znak zapytania

Język C - standardowe funkcje wejścia-wyjścia

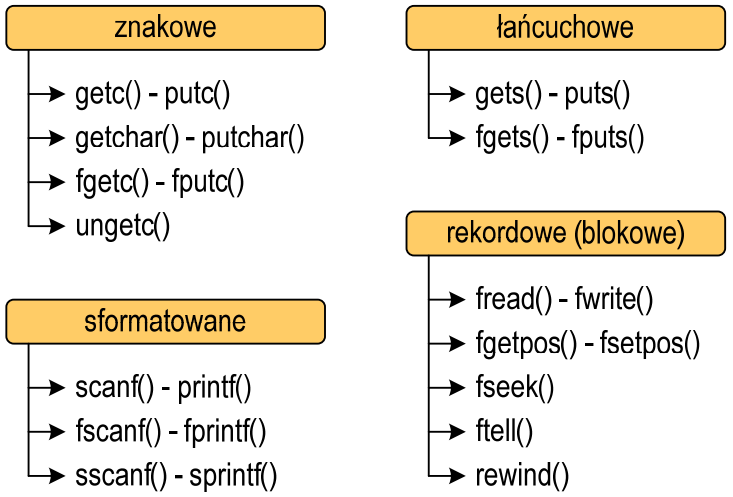

Język C - standardowe funkcje wejścia-wyjścia

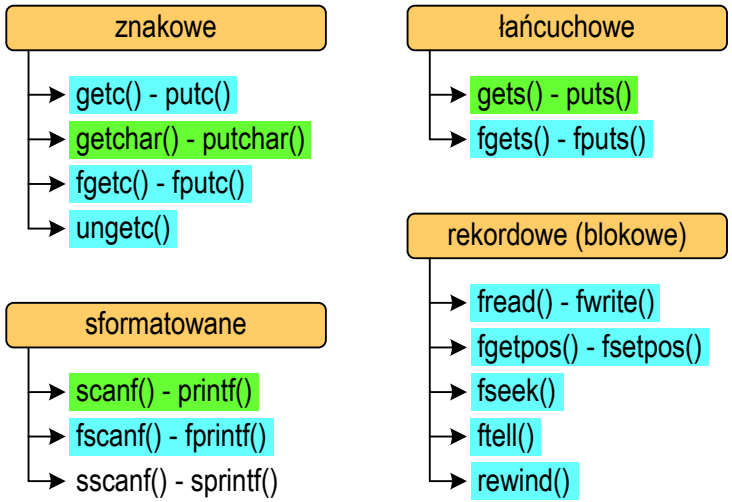

Język C - wyświetlenie tekstu

- Wyświetlenie tekstu funkcją printf() wymaga specyfikatora %s

```
char napis[15] = "Jan Kowalski";
printf("Osoba: [%s]\n", napis);
```

```
Osoba: [Jan Kowalski]
```

- W specyfikatorze %s: szerokość określa szerokość pola, zaś precyzja - liczbę pierwszych znaków z łańcucha

```
char napis[15] = "Jan Kowalski";
printf("[%10.6s]\n", napis);
```

```
[    Jan Ko]
```

Język C - wyświetlenie tekstu

- Do wyświetlenia tekstu można zastosować funkcję puts()

puts()	int puts(const char *s);

- Funkcja puts() wypisuje na stdout (ekran) zawartość łańcucha znakowego (ciąg znaków zakończony znakiem '\0'), zastępując znak '\0' znakiem '\n'

```
char napis[15] = "Jan Kowalski";
puts(napis);
```

```
Jan Kowalski
```


Język C - wyświetlenie znaku

- Wyświetlenie znaku funkcją printf() wymaga specyfikatora %c

```
char zn = 'x';
printf("Znak to: [%c]\n", zn);
```

```
Znak to: [x]
```

- Do wyświetlenia znaku można zastosować także funkcję putchar()

putchar()	int putchar(int znak);

```
putchar('K'); putchar(111); putchar(0x74);
```

```
Kot
```


Język C - wyświetlenie tekstu

- Łańcuch znaków jest zwykłą tablicą - można więc odwoływać się do jej pojedynczych elementów

```
char txt[15] = "Ola ma laptopa";

printf("Znaki: ");
for (int i=0; i<15; i++) printf("%c ",txt[i]);
```

```
Znaki: O l a   m a   l a p t o p a
```

```
printf("Kody:  ");
for (int i=0; i<15; i++) printf("%d ",txt[i]);
```

```
Kody:  79 108 97 32 109 97 32 108 97 112 116 111 112 97 0
```


Język C - wczytanie tekstu

- Do wczytania tekstu funkcją scanf() stosowany jest specyfikator %s

```
char napis[15];
scanf("%s", napis);
```

brak znaku &

- W specyfikatorze formatu %s można podać szerokość

```
char napis[15];
scanf("%10s", napis);
```

- W powyższym przykładzie scanf() zakończy wczytywanie tekstu po pierwszym białym znaku (spacja, tabulacja, enter) lub w momencie pobrania 10 znaków

Język C - wczytanie tekstu

- W przypadku wprowadzenia tekstu "To jest napis", funkcja scanf() zapamięta tylko wyraz "To"
- Zapamiętanie całego wiersza tekstu (do naciśnięcia klawisza Enter) wymaga użycia funkcji gets()

gets()	char *gets(char *s);

- Funkcja gets() wprowadza wiersz (ciąg znaków zakończony '\n') ze strumienia stdin (klawiatura) i umieszcza w obszarze pamięci wskazywanym przez wskaźnik s zastępując '\n' znakiem '\0'

```
char napis[15];
gets(napis);
```


Język C - wczytanie znaku

- Wczytanie jednego znaku funkcją scanf() wymaga specyfikatora formatu %c (przed zmienną znak musi wystąpić operator &)

```
int znak;
scanf("%c",&znak);
```

- Do wczytania znaku można zastosować także funkcję getchar()

getchar()	int getchar(void);

```
int znak;
znak = getchar();
```


Język C - plik nagłówkowy string.h

strcpy()	char *strcpy(char *s1, const char *s2);

- Kopiuje łańcuch s2 do łańcucha s1

strlen()	size_t strlen(const char *s);

- Zwraca długość łańcucha znaków, nie uwzględnia znaku '\0'

strcat()	char *strcat(char *s1, const char *s2);

- Dołącza do łańcucha s1 łańcuch s2

Język C - plik nagłówkowy string.h

strcmp()	int strcmp(const char *s1, const char *s2);

- Porównuje łańcuchy s1 i s2 z rozróżnianiem wielkości liter

strcmpi()	int strcmpi(const char *s1, const char *s2);

- Porównuje łańcuchy s1 i s2 bez rozróżniania wielkości liter

strchr()	char *strchr(const char *s, int c);

- Szuka w łańcuchu s znaku c

Język C - plik nagłówkowy string.h

strlwr()	char *strlwr(char *s);

- Zamienia w łańcuchu s wielkie litery na małe

strupr()	char *strupr(char *s);

- Zamienia w łańcuchu s małe litery na wielkie

strrev()	char *strrev(char *s);

- Odwraca kolejność znaków w łańcuchu s

Język C - plik nagłówkowy string.h (przykład)

```
#include <stdio.h>
#include <string.h>

int main(void)
{
    char napis1[] = "Tekst w buforze", napis2[20];

    printf("napis1: %s \n",napis1);
    int dlugosc = strlen(napis1);
    printf("liczba znakow w napis1: %d \n",dlugosc);
    strcpy(napis2,napis1);
    printf("napis2: %s \n",napis2);
    strrev(napis2);
    printf("napis2 (odwr): %s \n",napis2);

    return 0;
}
```


Język C - plik nagłówkowy string.h (przykład)

```
#include <stdio.h>
#include <string.h>

int main(void)
{
    char napis1[] = "
    printf("napis1: %s \n",napis1);
    int dlugosc = strlen(napis1);
    printf("liczba znakow w napis1: %d \n",dlugosc);
    strcpy(napis2,napis1);
    printf("napis2: %s \n",napis2);
    strrev(napis2);
    printf("napis2 (odwr): %s \n",napis2);

    return 0;
}
```

```
napis1: Tekst w buforze
liczba znakow w napis1: 15
napis2: Tekst w buforze
napis2 (odwr): ezrofub w tskeT
```


Język C - macierz elementów typu char

- Szczególny przypadek tablicy dwuwymiarowej

```
char txt[3][15] = {"Programowanie",
                   "nie jest","trudne"};
```

- Tablica w pamięci komputera

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
0	P	r	o	g	r	a	m	o	w	a	n	i	e	\0	\0
1	n	i	e		j	e	s	t	\0	\0	\0	\0	\0	\0	\0
2	t	r	u	d	n	e	\0	\0	\0	\0	\0	\0	\0	\0	\0

Język C - macierz elementów typu char

- Używając dwóch indeksów (nr wiersza i nr kolumny) można odwoływać się do jej pojedynczych elementów (znaków)

```
char txt[3][15] = {"Programowanie",
                   "nie jest","trudne"};
for (int i=0; i<3; i++)
{
    for (int j=0; j<6; j++)
       printf("%c",txt[i][j]);
    printf("\n");
}
```

```
Progra
nie je
trudne
```

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
0	P	r	o	g	r	a	m	o	w	a	n	i	e	\0	\0
1	n	i	e		j	e	s	t	\0	\0	\0	\0	\0	\0	\0
2	t	r	u	d	n	e	\0	\0	\0	\0	\0	\0	\0	\0	\0

Język C - macierz elementów typu char

- Użycie jednego indeksu (numeru wiersza) powoduje potraktowanie całego wiersza jako łańcuch znaków (napisu)

```
char txt[3][15] = {"Programowanie",
                   "nie jest","trudne"};
printf("%s ",txt[1]);
printf("%s ",txt[2]);
printf("%s ",txt[0]);
```

```
nie jest trudne Programowanie
```

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
0	P	r	o	g	r	a	m	o	w	a	n	i	e	\0	\0
1	n	i	e		j	e	s	t	\0	\0	\0	\0	\0	\0	\0
2	t	r	u	d	n	e	\0	\0	\0	\0	\0	\0	\0	\0	\0

Struktury w języku C

- Tablica - ciągły obszar pamięci zawierający elementy tego samego typu

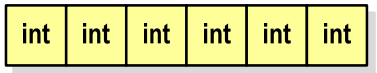

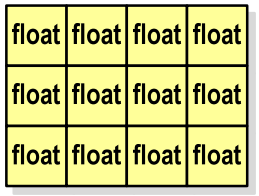

- Struktura - zestaw elementów różnych typów, zgrupowanych pod jedną nazwą

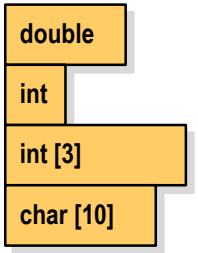

Deklaracja struktury

```
struct nazwa
{
    opis_pola_1;
    opis_pola_2;
    ...
    opis pola_n;
};
```

```
struct punkt
{
    int x;
    int y;
};
```

- Elementy struktury to pola (dane, komponenty, składowe) struktury
- Deklaracje pól mają taką samą postać jak deklaracje zmiennych
- Deklarując strukturę tworzymy nowy typ danych (struct punkt), którym można posługiwać się tak samo jak każdym innym typem standardowym

Deklaracja struktury

```
struct osoba
{
    char imie[15];
    char nazwisko[20];
    int wiek, waga;
};
```

```
struct zesp
{
    float Re, Im;
};
```

- Deklaracja struktury nie tworzy obiektu (nie przydziela pamięci na pola struktury)
- Zapisanie danych do struktury wymaga zdefiniowania zmiennej strukturalnej

Deklaracja zmiennej strukturalnej

```
#include <stdio.h>
struct osoba
{
    char imie[15];
    char nazwisko[20];
    int wiek, waga;
} Kowal ;
int main(void)
{
    struct osoba Nowak ;
    ...
}
```

- Kowal, Nowak - zmienne typu struct osoba

Odwołania do pól struktury

- Dostęp do pól struktury możliwy jest dzięki konstrukcji typu:

```
nazwa_struktury.nazwa_pola
```

- Operator . nazywany jest operatorem bezpośredniego wyboru pola
- Zapisanie wartości do pól zmiennej Nowak ma postać

```
Nowak.wiek = 25;
strcpy(Nowak.imie,"Jan");
```

- Wyrażenie Nowak.wiek traktowane jest jak zmienna typu int, zaś wyrażenie Nowak.imie traktowane jest jak łańcuch znaków

```
printf("%s - wiek %d\n", Nowak.imie, Nowak.wiek);
scanf("%d", &Nowak.wiek);
gets(Nowak.imie);
```


Odwołania do pól struktury

- Gdy zmienna strukturalna jest wskaźnikiem, to do odwołania do pola struktury używamy operatora pośredniego wyboru pola (->)

```
wskaźnik_do_struktury -> nazwa_pola
```

```
struct osoba Nowak, *Nowak1;
Nowak1 = &Nowak;
Nowak1 -> wiek = 25;
/* lub */
(*Nowak1).wiek = 25;
```

- W ostatnim zapisie nawiasy są konieczne, gdyż operator . ma wyższy priorytet niż operator *

Struktury - przykład (osoba)

```
#include <stdio.h>

struct osoba
{
    char imie[15];
    char nazwisko[20];
    int  wiek;
};

int main(void)
{
     struct osoba Nowak;
```


Struktury - przykład (osoba)

```
    printf("Imie:     ");
    gets(Nowak.imie);

    printf("Nazwisko: ");
    gets(Nowak.nazwisko);

    printf("Wiek:     ");
    scanf("%d",&Nowak.wiek);

    printf("%s %s, wiek: %d\n", Nowak.imie,
           Nowak.nazwisko, Nowak.wiek);

    return 0;
}
```

```
Imie:     Jan
Nazwisko: Nowak
Wiek:     22
Jan Nowak, wiek: 22
```


Struktury w języku C

- Inicjalizacja może dotyczyć tylko zmiennych strukturalnych, nie można inicjalizować pól w deklaracji struktury

```
struct osoba
{
    char imie[15], nazwisko[20];
    int wiek, waga;
};
```

```
struct osoba Nowak = {"Jan","Nowak",25,74};
```

- Do zmiennych strukturalnych można stosować operator =

```
struct osoba Kowal = {"Ewa","Kowal",21,54};
struct osoba Kowal1;
Kowal1 = Kowal;
```


Struktury - przykład (miernik)

```
#include <stdio.h>

struct miernik
{
   double k;    // klasa dokładności
   int d;       // liczba działek podziałki
   double Zp;   // zakres pomiarowy
};

int main(void)
{
   // Amperomierz LE-3P
   struct miernik LE3P = {0.5,60,12};
   double Dpm, p;
```

Struktury - przykład (miernik)

```
    printf("Amperomierz analogowy LE-3P\n");
    printf("Zakres pomiarowy: %g A\n",LE3P.Zp);
    printf("Liczba dzialek podzialki: %d\n",LE3P.d);
    printf("Klasa dokladnosci: %g\n",LE3P.k);
    printf("-------------------------------------\n");

    printf("Bezwzgledny maksymalny blad pomiaru:\n");
    p = 0.2;
    Dpm = LE3P.Zp*(LE3P.k/100+p/LE3P.d);
    printf("* dla p = %g, Dpm = %g A\n",p,Dpm);

    p = 0.5;
    Dpm = LE3P.Zp*(LE3P.k/100+p/LE3P.d);
    printf("* dla p = %g, Dpm = %g A\n",p,Dpm);

    return 0;
}
```


Struktury - przykład (miernik)

```
    printf("Amperomi
    printf("Zakres p
    printf("Liczba d
    printf("Klasa do
    printf("--------

    printf("Bezwzgle
    p = 0.2;
    Dpm = LE3P.Zp*(L
    printf("* dla p = %g, Dpm = %g A\n",p,Dpm);

    p = 0.5;
    Dpm = LE3P.Zp*(LE3P.k/100+p/LE3P.d);
    printf("* dla p = %g, Dpm = %g A\n",p,Dpm);

    return 0;
}
```

```
Amperomierz analogowy LE-3P
Zakres pomiarowy: 12 A
Liczba dzialek podzialki: 60
Klasa dokladnosci: 0.5
-------------------------------------
Bezwzgledny maksymalny blad pomiaru:
* dla p = 0.2, Dpm = 0.1 A
* dla p = 0.5, Dpm = 0.16 A
```


Złożone deklaracje struktur

```
struct punkt
{
   int x;
   int y;
} tab[3];
```

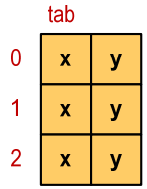


```
tab[0].x = 10;
tab[0].y = 20;
tab[1].x = 15;
…
```

```
struct trojkat
{
   int nr;
   struct punkt A, B, C;
} Tr1;
```

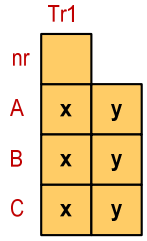


```
Tr1.nr = 1;
Tr1.A.x = 10;
Tr1.A.y = 20;
Tr1.B.x = 15;
…
```


Koniec wykładu nr 9

Dziękuję za uwagę!